

מתרצת הגמרא: כונת רב יוחנן לומר דגזילת גוי אינו בתורת הישבון. כלומר, לא חל עליו חיוב להשיבה. כיון שלא זכה בה כלל, ובכל מקום שנמצאת הרי היא ברשות היהודי.

מקשה הגמרא: **אי הכי**, אם כדברין, שהגוי לא זכה כלל בגזילה, **אימא סיפא**, "בא חבירו ונטלה ממנו, נהרג עליה".

וקשה, **בשלמא ברישא**, אפשר לומר שהגוי חייב מיתה אף על פי שלא זכה בגזילה, **משום דבעריה לישראל**.

אלא בסיפא, מאי עביד? הרי לא גזל כלום, ובודאי שאינו נהרג משום שציער את חברו הגוי?

אלא שמע מינה, משיבה בעובד כוכבים קונה!

ולמסקנת הגמרא, אכן כך שמע מינה, וכן ההלכה, שעובד כוכבים קונה ומקנה במשיכה.

הגמרא להלן, תביא דינים נוספים הנלמדים מדברי משנתינו:

מעשה בההוא גברא, דאמר ליה לחבריה "אי מזביננא לך להא ארעא, לך מזביננא לך" [אם אמכור קרקע זו אמכרנה לך], ועשו קנין על דבריו.

לאחר זמן, אזל [הלך המוכר], זבנה לאיניש אחרנא [ומכר את השדה לאדם אחר].

דמים מראש, **סמכא דעתיה**, ולכן מיד כשמשך זכה ביון. אך בסיפא שלא פסק דמים מראש, אף על פי שמשך, לא **סמכא דעתיה** לקנות את היין. ולכן כשנגע בו אחר כך וניסכו, עדיין הוא ברשות היהודי, ואסור לו להנות מדמיו.

אם כן, **לדידי נמי**, אף אני יכול לתרוץ כך את דברי המשנה, ולומר, אף על גב שהמשנה עוסקת בגוונא דקדים ליה דינר, בכל זאת, רק אם פסק דמים מראש, **סמכא דעתיה** להקנות את הדינר ליהודי מראש. אך אם לא פסק, לא **סמכא דעתיה**, ולא זכה בדינר עד לאחר שהיין נאסר.

קושיא נוספת לדעת רב אשי: אמר ליה רבינא לרב אשי, תא שמע, דאמר ר' חייא בר אבא אמר רב יוחנן: בן נח, נהרג על פחות משוה פרוטה. כלומר, אפילו אם גזל פחות משוה פרוטה נהרג. ומאידך, לא ניתן להישבון. כלומר, אינו חייב להחזיר ליהודי את גזילתו, כיון שאין בה שוה פרוטה, מחל עליה.

מדיוק רבינא: ואי אמרת כדברין, שמשיכה בעובד כוכבים אינה קונה, אמאי נהרג? הרי לא זכה בגזילה, ובכל מקום שהיא נמצאת עדיין היא של היהודי?

אמר לו רב אשי: אמנם הגוי לא זכה בגזילה בקניני גזילה, אך מכל מקום נהרג על עצם מעשה הגזילה, משום דבעריה לישראל.

עב-א ואכתי קשיא לן: מאי לא ניתן להישבון? כלומר, מדוע אינו חייב להחזיר את הגזילה, אפילו אם שוה פחות משוה פרוטה, הרי לא זכה בה כלל?

אמר רב יוסף, קנה קמא [הראשון קנה את השדה].

אמר ליה אביי, מדוע הראשון זכה בשדה, והא לא פסק? הרי בשעה שקנו מידו, עדיין לא סכמו ביניהם את מחיר השדה, ואם כן, לא גמר בדעתו להקנותה לו?

ובמאמר המוסגר מבארת הגמרא, מנא תימרא [מנין למד אביי] דכל היכא דלא פסק לא קנה?

דתנן במשנתנו, "המוכר יינו לעובד כוכבים, פסק עד שלא מדה, דמיו מותרין. מדה עד שלא פסק, דמיו אסורין". ומבואר, שאם לא סיכמו ביניהם על המחיר, אפילו אם עשו קנין, לא קנה.

ומכאן הקשה אביי על דברי רב יוסף, מדוע הראשון קנה, והרי לא סיכמו ביניהם על המחיר מראש?

על כל פנים מאי הוי עלה? כלומר, מה הדין בנידון דידן, האם יזכה הראשון בקרקע, כדברי רב יוסף, או שמא השני, כאביי?

מתרצת הגמרא: מאי הוי עלה? בדקאמרינן, דלמא חומרא דיין נסך שאני.

כלומר, אין להוכיח ממשנתנו, דשמא, גם במקום שלא סיכמו מראש את המחיר, אם עשו קנין, הקנין מועיל. ואין חוששים שלא גמר בדעתו לקנות. ורק ביין נסך, משום חומרתו, החמירו בו חכמים ואסרו את היין במקום שלא פסקו דמים מראש.

תא [בא] ושמע, ראייה נוספת לדברי אביי, שמישיכה בלא פיסוק דמים אינה מועילה:

דאמר רב אידי בר אבין, עובדא הוה [מעשה היה] בבית רב חסדא, ורב חסדא למד ממעשה שהיה בבית רב הונא, ופשטיה מהא דתנן במסכת בבא בתרא (פה' ב'), "המוכר פירות לחברו, ושלח לו את חמריו ופועליו טעונים בפירות. ומשך הקונה את חמריו ופועליו, והכניסן לתוך ביתו, בין פסק לו דמים עד שלא מדד הקונה את התבואה, ובין מדד עד שלא פסק, לא קנה, ושניהן יכולין לחזור בהן.

והטעם: פסק עד שלא מדד, כיון שהקונה לא משך את הפירות, לא קנה. ויכול לחזור בו. ואף על פי שמשך את פועליו והכניסם לתוך ביתו, אין זו משיכה. כיון שאין משיכה מועילה בבני אדם, ועד שלא ימשוך את הפירות שעליהם, לא קנה.

מדד עד שלא פסק, אף על פי שמשך את הפירות, אין משיכתו מועילה, כיון שלא פסק לו דמים. וכדברי אביי, שמישיכה קודם פיסוק דמים אינה מועילה.

ואם פרקן המוכר או הלוקח, והכניסן לתוך ביתו של הלוקח, ופסק לו דמים, אפילו עד שלא מדד, אין שניהן יכולין לחזור בהן. כיון שרשותו של הלוקח קנתה לו את הפירות.

אך אם מדד עד שלא פסק, כיון שלא פסק, לא חל הקנין ושניהן יכולין לחזור בהן.

ומכאן ראייה לדברי אביי, שמישיכה בלא פיסוק דמים אינה מועילה.

מעשה בההוא גברא, דאמר ליה לחבריה, "אי מזביננא לה להא ארעא, מזביננא לך במאה זוזי [אם אמכור קרקע זו, אמכור אותה לך במאה זוזי]". ועשו קנין ביניהם על

התחייבות זו.

לאחר זמן, אזל, זבנה לאיניש אחרינא במאה ועשרין. הלך, ומכר את הקרקע לאדם אחר במאה ועשרים זון.

אמר רב כהנא, קנה קמא. הראשון קנה, ויתן לו מאה זון. שהרי פסק דמים, ועשו קנין.

מתקיף לה רב יעקב מנהר פקוד, האי זווי אנסוהו! כלומר, ההתחייבות היתה, שאם ירצה למכור את הקרקע בשויה, אזי ימכור אותה לראשון. אך כאן, אילו השני היה נותן לו מאה זון, לא היה מסכים למכור אותה, ורק משום שהציע לו יותר משויה, הסכים למכרה. נמצא, שהמחיר הגבוה גרם לו למכור את הקרקע בעל כרחו. ומכיון שלא מכר את הקרקע מרצונו, השני קנה, ולא הראשון.⁽²⁴³⁾

והלכתא, כרב יעקב מנהר פקוד.

אגב אורחא הובאו כאן הלכות נוספות הנוגעות לענין זה:

אמר ליה "כדשיימי בתלתא", כלומר, האומר לחברו "אמכור לך קרקע זו במחיר שישומו אותה שלשה", כיון שהשתמש

בלשון "שומא בשלשה", ודאי כונתו לשומת בית דין, ולכן אפילו תרי מגו תלתא. אפילו אם לא הסכימו שלשתם למחיר אחד, אלא שנים אמרו מחיר נמוך, והשלישי מחיר גבוה, או להיפך, הולכים אחר הרוב.

אך אם אמר "אמכור לך קרקע זו כדאמרי בתלתא" [כמו שיאמרו שלשה אנשים], ודאי לא התכוין לשומת בית דין, ולכן עד דאמרי בתלתא. כלומר, המחיר יקבע רק אם יסכימו שלשתם למחיר אחד.

וכן אם אמר "אמכור לך קרקע זו כדשיימי בארבעה" [כמו שישומו אותה ארבעה אנשים], כיון שהוסיף דעות יותר מבית דין, ודאי כונתו שהמחיר יקבע עד דאמרי בארבעה. עד שיאמרו כולם מחיר אחד. ואין הולכים אחר הרוב.

וכל שכן חיבא דאמר ליה "כדאמרי בארבעה", שאין כוונתו לשומת בית דין, אלא עד שיאמרו כולם מחיר אחד.

ואם אמר ליה "אמכור לך קרקע זו כדשיימי" [במחיר שישומו אותה] בתלתא, ואתו תלתא ושמוה, ואמר ליה אידך [המוכר],⁽²⁴⁴⁾ ליתו תלתא אחריני דקים להו טפי [הבא שלשה אחרים המומחים יותר, ועל

243. וגם אם הראשון ירצה להוסיף ולתת מאה ועשרים זון, אינו יכול. כיון שזו כבר מכירה חדשה. ועל מכירה כזו לא התחייב לו. תוספות רי"ד.

אך דעת הראב"ד, שאם הראשון יוסיף ויתן לו כמו שרצה השני לתת, יכול לכופו למכור לו את הקרקע. ואפילו אם כבר מכר את הקרקע לשני, יכול הראשון לתת כמו שנתן השני ולזכות בקרקע. ועיין רמב"ן.

עוד כתבו הראשונים: אם כתב לו "אם אמכור קרקע זו, אמכרנה לך לעולם, בכל מחיר שהוא", ודאי קנה הראשון. כיון שהמוכר קיבל על עצמו כל אונס שיהיה.

244. עיין רמב"ם (הלכות מכירה פרק ח' הל' ח'). ואכן הרי"ף (בבא בתרא, נא' ב' בדפי הרי"ף) לא גרס את המילה "אידך", אלא "ואמר ליה, ליתו תלתא אחריני...". וכנראה שזו הגירסא

פיהם נקבע את המחיר].

של יין נסך, את שעירה ממנו, מותר. ואת
שעירה לתוכו, אסור. יבואר בגמרא:

גמרא

תנן התם במסכת טהרות (פרק ח' משנה ט'),
"הניצוק [זרם מים הנופל מלמעלה למטה]
וחקטפרס [מים היורדים במדרון תלול],
ומשקה טופח שלא על מנת להטפח, כגון
שאם יגע בו ביד לא יעלה בה משקה היכול
להרטיב דבר אחר, אינו חיבור לא לטומאה,
כגון, אם יגע טמא בחלק התחתון של
הניצוק או הקטפרס, החלק העליון טהור. או
אם היה משקה מכאן ומשקה מכאן, ומשקה
טופח ביניהם, ונגע טמא במשקה הטופח
שבאמצע, המשקין שמכאן ומכאן טהורים.

(246)

ולא לטהרה. כגון, אם היו שתי מקואות,
ובאחת מהן אין ארבעים סאה, אך יש ניצוק
או קטפרס, או משקה טופח המחברן, אינו
חיבור, והטובל במקוה החסרה, לא עלתה לו
טבילה.

אך האשבורן, דהיינו, גומה שנקוה בה מים,
הרי היא חיבור הן לטומאה, כגון אם היו
שני משקים, ואשבורן מחבר ביניהם, ונגע
טמא באחד מהם, השני גם כן טמא. והן

אמר רב פפא, דינא הוא דמעכב. כלומר,
המוכר יכול לעכב בעדו, ולחייבו לשום את
הקרקע על ידי שלשה אחרים.

מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע, ממאי
דהני קימ להו טפי דלמא הני קימ להו טפי?
מנין לנו שהאחרונים מומחים יותר
מהראשונים? אלא ודאי אינו יכול לעכב
בעדו. והמחיר יקבע כמו ששמו אותה
בתחילה.

והלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע:

מתניתין

משנתנו תביא דינים נוספים הנוגעים למוכר
יין לעובד כוכבים.

המוכר יין לגוי, ונטל את המשפך ומדד יין
לתוך צלוחיתו של עובד כוכבים, וחזר ומדד
באותו משפך יין לתוך צלוחיתו של ישראל,
אם יש בו עכבת יין, אם נשאר בשולי
המשפך מעט יין (245) מהיין שמזג לגוי, היין
שמזג ליהודי אסור.

גוי המערה מבלי שיש בו יין כשר, אל כלי

שיבואר בגמרא.

אך יש מהראשונים (וכן הוא בירושלמי)
שגרסו "עקבת", מלשון לכלוך, כמו "עקובה
מדם", דהיינו אפילו אם לא נשאר ממש יין, אלא
רק לחלוחית יין, טופחת על מנת להטפח, אסור.
וטעם האיסור יבואר בגמרא.

246. וכן אם היה משקה אחד טמא, והאחר

שהיתה גם לפני הרמב"ם, ולכן מפרש דקאי על
המוכר, ככל המקרים שהובאו לעיל בגמרא.
ועיין עוד בב"ח (חושן משפט ר"ו ס"ק ה'),
שאינן חילוק אם אמר כך המוכר או הלוקח.

245. רש"י גרס במשנה "עכבת", מלשון
"עכוב", דהיינו שנשאר מעט יין בכלי, ומחמת
אותו יין נאסר כל היין שימוזג ממנו. וכמו

שממשנה זו אפשר לדייק דבר והיפוכו, ודאי לא דייק התנא בדבריו, ואי אפשר ללמוד הלכות מדיוק לשונו.

הגמרא מחפשת מקור נוסף לדברי רב הונא: **תנן**, שנינו במשנתנו: **"נטל את המשפך, ומרד יין לתוך צלוחיתו של עובד כוכבים, וחזר ומרד יין לתוך צלוחיתו של ישראל, אם יש בו עכבת יין אסור"**.^{עב-ב}

מדייקת הגמרא: **הא עכבת יין** [אותה עכבת יין שנשארה במשפך] **כמאי קא מתסרא** [במה נאסרה], הרי המשפך לא נגע בתוך היין נסך? **לאו כנצוק** [האם לא נאסרה על ידי זרם היין שחיבר בינה לבין יין הנסך?]? אם כן, **שמע מינה, שנצוק** מהווה חיבור ביין נסך!

אומרת הגמרא: **תני רבי חייא** [רבי חייא הוסיף במשנתו], **"שפחתו צלוחיתו"**. דהינו, היהודי מילא לגוי את הכלי עד גדותיו, ונגע היין שבכלי בתוך המשפך. נמצא שאותה עכבת יין נאסרה על ידי מגע ישיר בינה ליין נסך. (247)

מקשה הגמרא: **אבל לא פחתו צלוחיתו מאי? לא?!** אם כן, על כל פנים תפשוט מדברי רבי חייא **דנצוק אינו חיבור?**

ודחינן: **לא! פחתו צלוחיתו תפשוט לך דאסור**. אך **נצוק תיבעי**.

ראיה נוספת: **תא שמע**, שנינו במשנה: **"המערה מבלי לכלי, את שמערה ממנו מותר"**.

לטהרה, כגון שתי מקואות, שבאחת מהן אין ארבעים סאה, והאשבורן ביניהן, שתיהן כשרות".

הגמרא מביאה דין ודברים שהיה בבית המדרש סביב המשנה בטהרות:

אמר רב הונא, נצוק וקטפרס ומשקה טופח, הגם שאינם חיבור לטומאה ולטהרה, מכל מקום הרי הם חיבור לענין יין נסך. כגון אם עירה יין מכלי כשר לכלי שיש בו יין נסך, אף מה שבכלי העליון נאסר על ידי הניצוק המחבר ביניהם.

אמר ליה רב נחמן לרב הונא, מנא לך הא? מנין למדת דין זה?

אילימא מרתנן [אם למדת מהמשנה הנ"ל]: **"הנצוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה"**, ודייקת, דמשמע במשנה, שרק לטומאה ולטהרה הוא דלא הוי ניצוק וקטפרס ומשקה טופח חיבור, הא לענין יין נסך הוי חיבור.

יש לדחות: **אימא סיפא**, כלומר, מהסיפא מוכח שאין לדייק כלל מהרישא, שהרי שנינו בסיפא **"האשבורן חיבור לטומאה ולטהרה"**, ואם כן, אם נדייק גם מהסיפא, ונאמר, רק לטומאה ולטהרה הוא דהוי חיבור, הא לענין יין נסך לא הוי חיבור, נמצא, שהרישא והסיפא סותרות זו את זו, דאילו ברישא, יין נסך חמור מטומאה וטהרה, ובסיפא טומאה וטהרה חמירי מיין נסך!

אלא ודאי, **מהא ליבא למשמע מינה**. וכיון

247. והחידוש, שגם אם לא נשאר מיין הנסך במשפך, אסור. תוספות.

טהור, ומשקה טופח ביניהם מחברם, אין המשקה השני נטמא. (רש"י גיטין טז' א').